

TO JEST FRAGMENT KSIĄŻKI
WYDANEJ NAKŁADEM

AGENCJI WYDAWNICZEJ

Z CAŁĄ NASZĄ OFERTĄ WYDAWNICZĄ MOŻNA
ZAPOZNAĆ SIĘ NA STRONIE:

agencjawydaawniczapdn.pl

..... OPOWIADAMY O HISTORII MIEJSC, RZECZY I LUDZI

..... DOKUMENTUJEMY, BY OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA

..... NASZE KSIĄŻKI DAJĄ WIEDZĘ I REFLEKSJĘ

agencjaPDN
wydaawnicza

Robert Romuald Kufel

Cmentarze wyznaniowe
do 1945 roku w granicach
województwa lubuskiego

Tom XVIII

Powiat żagański
Gminy Wymiarki i Żagań

Agencja Wydawnicza „PDN”
Zielona Góra 2023

Recenzent
ks. prof. dr hab. Bernard Kołodziej TChr (WT UAM)

Tłumaczenie
Katarzyna Trychoń-Cieślak

Projekt okładki
SUNODIA Aleksandra Adamczyk
sunodia.dtp@gmail.com

Fotografie i tekst
ks. Robert R. Kufel

Skład
Krzysztof Garbacz

© Copyright by Robert Romuald Kufel 2023

Wydanie I

ISBN 978-83-960329-6-6

Wydawca
Agencja Wydawnicza „PDN”
Zielona Góra
kontakt@agencjawydawniczapdn.pl
www.agencjawydawniczapdn.pl

Druk i oprawa
TOTEM.COM.PL
Inowrocław

Zdjęcia na okładce
Epitafia umieszczone na elewacji kościoła w Dzietrychowicach

Podczas przygotowywania publikacji skorzystano z kart cmentarzy przechowywanych w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze. Autorzy: R. Awzan, B. Bieliniś-Kopeć, S. Kałagate, E. Lukas, I. Łuczak, K. Mielcarek i B. Skoneczna

Wstęp

Cmentarze dawne stanowią bogactwo historyczne, kulturowe, religijne i społeczne. Ich bogactwo przejawia się m.in. w elementach architektonicznych (rzeźby, krzyże, epitafia), będących śladami dawnego rzemiosła, w symbolach krajobrazu (symboliczna lokalizacja cmentarza – usytuowany miał być w miejscu nawiązującym do przyszłego raju; symboliczne rośliny; sentencje nagrobne), w kompozycji cmentarza (ogrodzenia, bramy, wnętrza). Ciekawostką jest, że dawniej przy cmentarnym murze, w tzw. strefie zaniedbania, chowano często bezdomnych i samobójców (niekiedy nawet za murami). Funkcjonowanie obok ogólnodostępnego cmentarza wydzielonego miejsca pochówku może świadczyć także o szczególnym kulcie, jakim społeczność darzyło pochowane na nim osoby czy też o głębokich podziałach wewnątrz społeczności, różnorodnej cmentarnej roślinności. Istniały gatunki roślin charakterystyczne dla cmentarzy, co pozwala obecnie zidentyfikować miejsce, gdzie znajdował się cmentarz. Czasami wśród tych charakterystycznych gatunków pojawiały się rośliny obce dla flory regionu, specjalnie posadzone na danym grobie dla ozdoby. W dzisiejszych czasach, nawet jeśli żyją potomkowie zmarłych pochowanych na zabytkowych cmentarzach, to niekoniecznie dbają oni o nagrobki. W wielu przypadkach na tych nekropoliach widoczne są ślady dewastacji historycznych nagrobków. Zdarza się jednak, że wioskowymi cmentarzami opiekują się dzisiejsi mieszkańcy, niekoniecznie mający pochowanych na nich zmarłych.

Tom 18 został poświęcony cmentarzom, które do zakończenia drugiej wojny światowej, funkcjonowały w obrębie obecnego powiatu żagańskiego na terenie gmin: Wymiarki i Żagań.

Jak w poprzednich tomach, tak i w tej publikacji uwzględniono tylko te miejsca pochówków, po których do dziś pozostały choćby fragmenty np.: krzyże, mogiły, nagrobki, grobowce, pomniki, ogrodzenia. Pominięto cmentarze całkowicie zniszczone, po których poza drzewostanem i krzewami, nie zachowały się żadne ślady materialne. Nie uwzględniono także cmentarzy, które po 1945 roku przekształcono np. na parki, boiska sportowe, place zabaw, czy szkoły leśne.

W omawianym tomie wyszczególniono 36 cmentarzy. Trzynaście z nich znajdowało się na terenie przykościelnym w następujących miejscowościach: Bożnów (Eckersdorf), Bukowina Bobrzańska (Buchwald), Chrobrów (Petersdorf), Dzietrychowice (Dittersbach), Gorzupia Dolna (Nieder Gorpe), Jelenin (Hirschfeldau), Lutynka (Leuthen), Miodnica (Mednitz), Rudawica (Eisenberg), Stara Kopernia (Küpper), Stary Żagań (Altkirch) i Witoszyn Górny (Ober Hartmannsdorf) dwa

cmentarze. Tylko jedenaście cmentarzy, położonych w Bożnowie (Eckersdorf), Bukowinie Bobrzańskiej (Buchwald), Chrobrowie (Petersdorf), Dzietrychowicach (Dittersbach), Gorzupi Dolnej (Nieder Gorpe), Jeleninie (Hirschfeldau), Miodnicy (Mednitz), Pożarowie (Brennstadt), Rudawicy (Eisenberg), Starej Koperni (Küpper) i Witoszynie Górnym (Ober Hartmannsdorf) obecnie służy mieszkańcom tych miejscowości.

Vorwort

Alte Friedhöfe gelten zweifellos für historischen, kulturellen, religiösen und gesellschaftlichen Reichtum. Ihr Reichtum manifestiert sich in architektonischen Elementen (Skulpturen, Kreuzen, Grabinschriften), welche für uns hinterlassenes Zeichen alter Handwerkskunst sind, in Symbolen der Landschaft, in symbolischer Lokalisierung des Friedhofs, der an einem auf das künftige Paradies verweisenden Ort liegen sollte, in symbolischen Pflanzen, Grabsteinsentenzen und in der Einrichtung des Friedhofs (wie Zäune, Tore, Innenräume). Es ist interessant zu wissen, dass früher an der Friedhofsmauer in der sog. vernachlässigten Zone (manchmal sogar außerhalb der Mauer) Obdachlose und Selbstmörder begraben wurden. Das Bestehen und Funktionieren solch einer separaten Begräbnisstätte neben einem allgemein zugänglichen Friedhofs kann ein Beweis für einen besonderen Kult sein, den die Gesellschaft gegenüber jenen auf dem Friedhof ruhenden Menschen pflegte, bzw. für tiefe Spaltungen innerhalb der Gemeinde. Auf den Friedhöfen verwendete man charakteristische Pflanzenarten, die uns nun ermöglichen, die Lage des Friedhofs zu identifizieren. Manchmal sind unter diesen charakteristischen Arten auch Pflanzen zu finden, die der Flora einer gegebenen Region fremd waren und die gewiss auf einem bestimmten Grab gepflanzt worden seien, um es eigenartig zu schmücken. Auch wenn die Nachkommen der Verstorbenen, die auf alten, historischen Friedhöfen bestattet sind, heute noch am Leben sind, heißt es nicht, dass sie sich um die alten Gräber ihrer Vorfahren kümmern. Leider sind die meisten dieser Friedhöfe schon devastiert. Es kommt jedoch vor, dass alte Friedhöfe einfach von den lokalen Bewohnern der Dörfer betreut werden, abgesehen davon, ob ihre Angehörigen da auch begraben sind oder nicht.

Band XVIII ist den Friedhöfen gewidmet, die bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs innerhalb des heutigen Landkreises Żagań (Sagan) in den Gemeinden Wy miarki (Wiesau) und Żagań (Sagan) funktionierten.

Wie in den früheren Bänden sind auch in diesem Band nur diese Friedhöfe berücksichtigt, von denen wenigstens Fragmente wie z.B. Kreuze, Gräber, Grabsteine, Grüfte, Grabmäler oder Zäune erhalten sind. Vollständig zerstörte Friedhöfe, von denen es außer Bäumen und Sträuchern keine materiellen Spuren mehr gibt, sowie Friedhöfe, die nach 1945 zu Parks, Spielplätzen oder Baumschulen umgewandelt worden sind, sind hier nicht zu finden.

In dem vorliegenden Band sind 36 Friedhöfe dargestellt. Dreizehn davon befanden sich bei den Kirchen. Es handelt sich um die Kirchhöfe in folgenden Orten:

Bożnów (Eckersdorf), Bukowina Bobrzańska (Buchwald), Chrobrów (Petersdorf), Dzietrychowice (Dittersbach), Gorzupia Dolna (Nieder Gorpe), Jelenin (Hirschfeldau), Lutynka (Leuthen), Miodnica (Mednitz), Rudawica (Eisenberg), Stara Kopernia (Küpper), Stary Żagań (Altkirch) und zwei Friedhöfe in Witoszyn Górny (Ober Hartmannsdorf). Nur elf Friedhöfe nämlich in Bożnów (Eckersdorf), Bukowina Bobrzańska (Buchwald), Chrobrów (Petersdorf), Dzietrychowice (Dittersbach), Gorzupia Dolna (Nieder Gorpe), Jelenin (Hirschfeldau), Miodnica (Mednitz), Pożarów (Brennstadt), Rudawica (Eisenberg), Stara Kopernia (Küpper) und Witoszyn Górny (Ober Hartmannsdorf) dienen derzeit den Einwohnern dieser Orte.

GMINA WYMIARKI

Lubartów (*Quamälisch*)

Cmentarz wiejski, leśny

Ewangelicki cmentarz z II połowy XIX wieku, znajdujący się w lesie ok. 300 m od drogi z Silnej Małej. Założony na rzucie prostokąta o powierzchni około 0,50 ha. Po drugiej wojnie światowej odszedł w zapomnienie. Z czasem został zdewastowany i zniszczony. Na jego terenie zarośniętym przez gęsty podszyt i dęby zachowały się mogiły, fragmenty nagrobków i studnia.

Ländlicher Friedhof im Wald

Evangelischer Friedhof aus der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts, im Wald ca. 300 m von dem Weg entfernt, der vom Dorf Silna Mała führt. Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, ca. 0,50 ha groß. Nach dem Zweiten Weltkrieg geriet er in Vergessenheit und im Laufe der Zeit wurde devastiert und zerstört. Auf seinem mit Unterholz und Eichen bewachsenen Gelände sind Gräber, Fragmente von Grabsteinen und ein Brunnen erhalten geblieben.

Lutynka (*Leuthen*)

Cmentarz przykościelny

Obecny kościół filialny pw. św. Anny zbudowano z kamienia i rudy darniowej na początku XVI wieku. Od reformacji do 1668 roku był w posiadaniu protestantów, po czym powrócił do katolików. Świątynia jest salową budowlą jednonawową, zamkniętą trójbocznie od wschodu. Po stronie północnej znajduje się zakrystia, a po południowej dwa przedsionki. Kościół nakrywa drewniany strop, a zakrystię sklepienie kolebkowe. We wnętrzu zachował się manierystyczny ołtarz główny z około 1600 roku oraz barokowe obrazy świętych: Anny, Józefa, Jana Nepomucena i Floriana. Teren cmentarza wokół świątyni otacza kamienny mur z piętnastowieczną wieżą bramną. Nagrobki zostały usunięte, a mogiły rozplantowane.

Kirchhof

Die jetzige St. Anna-Filialkirche wurde im frühen 16. Jahrhundert aus Stein und Mooreisen gebaut. Seit der Reformation bis 1668 war sie im Besitz der Protestanten und danach kam sie an die Katholiken zurück. Die Kirche ist ein einschiffiger Saalbau, von Osten her dreiseitig geschlossen. Auf der Nordseite befindet sich eine Sakristei und auf der Südseite zwei Vorhallen. Die Kirche ist mit einer Holzdecke bedeckt und die Sakristei hat ein Tonnengewölbe. Im Inneren sind manieristischer Hauptaltar aus der Zeit um 1600 und barocke Gemälde der Heiligen: Anna, Joseph, Johannes von Nepomuk und Florian erhalten. Das Friedhofsgelände rund um die Kirche ist von einer Steinmauer mit einem Torhaus aus dem 15. Jahrhundert umgeben. Die Grabsteine sind entfernt und die Gräber eingeebnet worden.

Witoszyn (*Hartmannsdorf*)

Cmentarz wiejski

Ewangelicki cmentarz z II połowy XIX wieku założono na rzucie prostokąta o powierzchni około 0,80 ha. Po wysiedleniu Niemców w 1945 roku przygotowano go na pochówki polskiej ludności katolickiej. W części ewangelickiej zachowały się betonowe obramowania grobów, obrosnięte mchem i bluszczem. Niektóre elementy dawnych nagrobków zostały ponownie użyte do powojennych pochówków.

Ländlicher Friedhof

Evangelerischer Friedhof aus der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts, auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, ca. 0,80 ha groß. Nach der Vertreibung der Deutschen im Jahre 1945 für die Bestattungen der polnischen katholischen Bevölkerung bereitgestellt. Im evangelischen Teil sind mit Moos und Efeu bewachsene Betonrahmen der Gräber erhalten geblieben. Manche Elemente der alten Grabsteine wurden für Nachkriegsbestattungen wieder verwendet.

Witoszyn Górny (*Ober Hartmannsdorf*)

Ewangelicki cmentarz przykościelny

W centrum miejscowości znajduje się poewangelicki kościół zbudowany około 1795 roku na miejscu wcześniejszego zboru z 1744 roku. Jest jednonawową budowlą murowaną w stylu klasycystycznym, zaprojektowaną przez Christiana Valentina Schultze z Głogowa. Na początku XX wieku wzniesiono czworoboczną wieżę, którą zwieńczono ośmioboczną latarnią i małą kopułą. Na zachodniej elewacji uruchomiono zegar. W górnej partii wieży wykonano taras widokowy. W 1918 roku zawieszono trzy dzwony odlane przez firmę Bochum. Przy okazji dokonano remontu wnętrza zboru. Od wschodu zbudowano zakrystię, a od zachodu u podstawy wieży główne wejście obramowane portalem. W nawie umieszczono drewniane empory wsparte na słupach. Obecnie kościół jest nieczynny. Nie zachowały się nagrobki z cmentarza przykościelnego, który funkcjonował od połowy XVIII do połowy XIX wieku.

Evangelischer Kirchhof

In der Ortsmitte steht eine nachevangelische Kirche, die um 1795 an der Stelle einer früheren Kirche von 1744 errichtet war. Sie ist ein einschiffiger Backsteinbau im klassizistischen Stil nach dem Entwurf von Christian Valentin Schultze aus Głogów (dt. Glogau). Zu Beginn des 20. Jahrhunderts wurde ein vierseitiger Turm errichtet, abgeschlossen mit einer achteckigen Laterne und einer kleinen Kuppel. An der Westfassade hat man eine Uhr in Gang gesetzt. Im oberen Teil des Turms entstand eine Aussichtsplattform. 1918 wurden drei von einer Bochumer Firma gegossene Glocken aufgehängt. Bei Gelegenheit ließ man das Innere der Kirche renovieren. Von Osten her wurde die Sakristei gebaut und von Westen her, am Fuße des Turms, der von einem Portal eingerahmte Haupteingang. Im Kirchenschiff befinden sich auf Pfeilern gestützte Holzemporen. Derzeit ist die Kirche geschlossen. Die Grabsteine aus dem Kirchhof, der seit Mitte des 18. bis Mitte des 19. Jahrhunderts funktionierte, sind nicht erhalten.

Fot. Krzysztof Garbac

Bożnów (*Eckersdorf*)

Cmentarz wiejski

Cmentarz ewangelicki z przełomu XIX-XX wieku, usytuowany w miejscowości w pobliżu drogi z Żagania do Szprotawy. Założony na rzucie prostokąta, z centralną aleją lipową, o powierzchni około 1,00 ha. Po wysiedleniu Niemców w 1945 roku cmentarz przystosowano do potrzeb grzebalnych polskiej ludności katolickiej. Zachował się dom przedpogrzebowy z 1909 roku, ogrodzenie z cegły, brama wjazdowa oraz fragmenty nagrobków.

Ländlicher Friedhof

Evangelerischer Friedhof aus der Wende des 19. zum 20. Jahrhundert, in der Nähe der Straße von Żagań (Sagan) nach Szprotawa (Sprottau). Auf einem rechteckigen Grundriss mit einer zentral verlaufenden Lindenallee angelegt, ca. 1,00 ha groß. Nach der Vertreibung der Deutschen im Jahre 1945 wurde er an die Bestattungsbedürfnisse der polnischen katholischen Bevölkerung angepasst. Von dem alten Friedhof blieben Vorbestattungshaus, Ziegelzaun, Eingangstor und Grabsteinfragmente erhalten.

Bukowina Bobrzańska (*Buchwald*)

Cmentarz przykościelny

O becny, jednonawowy kościół filialny p.w. Matki Bożej Różańcowej zbudowano z kamienia na początku XIV wieku. W latach 1540-1668 był w rękach protestantów. W 1856 roku Bernhard von Schatzberg przebudował świątynię w stylu neogotyckim, dodając wieżę i kruchtę. Wieża powstała z drewna o konstrukcji słupowej, nakrytej strzelistym hełmem. Całość kościoła nakryto dachami dwuspadowymi. Zachował się neogotycki wystrój wnętrza oraz gotycki ołtarz i rzeźba św. Anny. Wokół świątyni funkcjonował cmentarz zamknięty murem, który z czasem został rozplanowany.

Kirchhof

Die heutige, einschiffige Ferialkirche zur Gottesmutter vom Rosenkranz wurde zu Beginn des 14. Jahrhundert aus Stein erbaut. In den Jahren 1540-1668 gehörte sie den Protestanten. 1856 ließ Bernhard von Schatzberg die Kirche im gotischen Stil umbauen und einen Turm und eine Vorhalle hinzufügen. Der aus Holz entstandene Turm war eine Stangenkonstruktion, bedeckt mit einem aufragenden Helm. Das ganze Kirchengebäude war mit Satteldächern gedeckt. Die neugotische Innenausstattung sowie der gotische Altar und die Skulptur der Hl. Anna sind erhalten geblieben. Rund um die Kirche gab es früher einen mit einer Mauer geschlossenen Kirchhof, der im Laufe der Zeit eingeebnet worden ist.

Gorzupia (*Gladisgorpe*)

Cmentarz wiejski

Ewangelicki cmentarz z XIX wieku, usytuowany w lesie po zachodniej stronie miejscowości. Od wsi na jego teren prowadzi droga gruntowa. Rozplanowany na rzucie prostokąta o powierzchni około 0,30 ha. Po wysiedleniu Niemców, po drugiej wojnie światowej, został zdewastowany i całkowicie zniszczony. Zachowały się trzy słupy narożnikowe ogrodzenia z piaskowca, fragmenty podmurówek kwater grobowych i sterty porzucanych nagrobków.

Ländlicher Friedhof

Evangelischer Friedhof aus dem 19. Jahrhundert, im Wald auf der Westseite des Dorfes gelegen. Von dem Dorf zum Friedhof führt ein Schotterweg. Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, ca. 0,30 ha groß. Nach der Vertreibung der Deutschen nach dem Zweiten Weltkrieg devastiert und vollständig zerstört. Erhalten blieben drei Eckzaunpfosten aus Sandstein, Fragmente der Grabfundamente und ein Haufen zerbrochener Grabsteine.

Gorzupia Dolna (*Nieder Gorpe*)

Cmentarz wiejski

Cmentarz ewangelicki z II połowy XIX wieku, położony za miejscowością przy drodze do lasu, w pobliżu trasy z Żagania do Zielonej Góry. Założony na planie prostokąta, z aleją po osi, o powierzchni około 0,50 ha. Do zakończenia drugiej wojny światowej służył miejscowym ewangelikom, po czym został zaadaptowany na potrzeby polskiej ludności katolickiej. Zachowały się mogiły i fragmenty nagrobków ewangelickich.

Ländlicher Friedhof

Evangelischer Friedhof aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, außerhalb des Dorfes an einem zum Wald führenden Weg gelegen, in der Nähe der Straße von Żagań (Sagan) nach Zielona Góra (Grünberg). Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, mit einer Allee auf der Achse, ca. 0,50 ha groß. Bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs diente er den örtlichen Evangelischen, danach wurde er an die Bedürfnisse der polnischen katholischen Bevölkerung angepasst. Gräber und Fragmente evangelischer Grabsteine sind erhalten geblieben.

Gorzupia Górna (*Ober Gorpe*) dziś/ heute Miodnica (*Mednitz*)

Cmentarz wiejski

Ewangelicki cmentarz z II połowy XIX wieku, obecnie znajdujący się w miejscowości Miodnica po lewej stronie drogi z Nowogrodu Bobrzańskiego na wzniesieniu w okolicy zabudowania nr 96A. Założony na rzucie prostokąta o powierzchni około 0,30 ha. Po wysiedleniu Niemców w 1945 roku został zapomniany, zdewastowany i zniszczony. O jego istnieniu świadczy roślinność i pojedyncze fragmenty zniszczonych nagrobków.

Ländlicher Friedhof

Evang. Friedhof aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Derzeit befindet er sich im Ort Miodnica (Mednitz) auf der linken Seite des von Nowogród Bobrzański (Naumburg am Bober) führenden Weges auf einer Anhöhe in der Nähe vom Gebäude Nr. 96A. Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, ca. 0,30 ha groß. Nach der Vertreibung der Deutschen im Jahre 1945 vergessen, devastiert und zerstört. Von seinem Bestehen zeugen hier wachsende Pflanzen und vereinzelte Fragmente von zerschlagenen Grabsteinen.

Gryżyce (*Greisitz*)

Cmentarz wiejski

Cmentarz ewangelicki z II połowy XIX wieku, usytuowany między Gryżycami a nieistniejącą miejscowością Dziwiszowa (Bergisdorf), w pobliżu zakola rzeki Bóbr. Rozplanowany na rzucie wieloboku o powierzchni około 0,70 ha. Po zakończeniu drugiej wojny światowej został opuszczony i zapomniany, a z czasem zdezastrowany i całkowicie zniszczony. Na terenie cmentarza wśród dzikiej roślinności znajdują się mogiły i nieliczne nagrobki.

Ländlicher Friedhof

Evangelerischer Friedhof aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, zwischen Gryżyce und einem nicht mehr bestehenden Dorf Dziwiszowa (Bergisdorf), in der Nähe der Biegung des Flusses Bober gelegen. Auf einem polygonalen Grundriss, auf einer Fläche von ca. 0,70 ha angelegt. Nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs verlassen, vergessen, mit der Zeit devastiert und vollständig zerstört. Auf dem Friedhofsgelände sind unter der wilden Vegetation Gräber und einige Grabsteine zu finden.

Łozy (*Loos*)

Cmentarz wiejski

Ewangelicki cmentarz z XIX wieku, umiejscowiony na północ od miejscowości, przy polnej drodze, na wschód od nieczynnej linii kolejowej i na skraju wyniesienia nad doliną Kwisy. Założony na planie prostokąta o powierzchni około 0,35 ha. Po drugiej wojnie światowej został opuszczony i zdewastowany. Do dziś zachowały się podmurówki ogrodzeń kwater grobowych, wykonane z cegieł i betonu oraz wyczuwalne mogiły. Pozostały nagrobki m.in.: Elfriedy Kirchner (†1900), Herty Freudenberg (†1906) i Andreeasa Mayera (†1941).

Ländlicher Friedhof

Evangelischer Friedhof aus dem 19. Jahrhundert, nördlich dieses Ortes, an einem Feldweg, östlich der stillgelegten Eisenbahnlinie und am Rande des Hügels über dem Kwisa-Tal (Quaistal). Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, Fläche ca. 0,35 ha. Nach dem Zweiten Weltkrieg verlassen und devastiert. Bis heute sind Zaunfundamente der Grabstätten aus Ziegeln und Beton wie auch wahrnehmbare Gräber erhalten. Geblieben sind u.a. die Grabsteine von Elfriede Kirchner (†1900), Herta Freudenberg (†1906) und Andreas Mayer (†1941).

Niemcza (*Nimbsch*)

Cmentarz wiejski

Cmentarz ewangelicki z II połowy XIX wieku, usytuowany za nieistniejącą osadą Niemcza, na północ od Żagania w otoczeniu lasu. Rozplanowany na rzucie prostokąta o powierzchni około 0,40 ha. Po zakończeniu drugiej wojny światowej odszedł w zapomnienie, a z czasem został zdewastowany i zniszczony. Teren cmentarza porastają dzika roślinność kryjąca dawne mogiły i nagrobki.

Ländlicher Friedhof

Ewangelischer Friedhof aus der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts, hinter der nicht mehr bestehenden Siedlung, nördlich von Žagań (Sagan), vom Wald umgeben. Auf einem rechteckigen Grundriss angelegt, ca. 0,40 ha groß. Nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs vergessen und mit der Zeit devastiert und zerstört. Das Friedhofsgelände ist mit wilden Pflanzen bewachsen, unter denen sich noch alte Gräber und Grabsteine befinden.

Spis treści

Wstęp	5
Gmina Wymiarki	
Lubartów (<i>Quamälisch</i>)	9
Lubieszów (<i>Liebsen</i>)	18
Lutyńka (<i>Leuthen</i>)	20
Silno Małe (<i>Klein Selten</i>)	22
Witoszyn (<i>Hartmannsdorf</i>)	23
Witoszyn Górny (<i>Ober Hartmannsdorf</i>)	36
Wymiarki (<i>Wiesau</i>)	45
Gmina Żagań	
Bożnów (<i>Eckersdorf</i>)	47
Bukowina Bobrzańska (<i>Buchwald</i>)	54
Chrobrów (<i>Petersdorf</i>)	63
Dybów (<i>Diebau</i>)	71
Dzietrzychowice (<i>Dittersbach</i>)	81
Gorzupia (<i>Gladisgorpe</i>)	91
Gorzupia Dolna (<i>Nieder Gorpe</i>)	104
Gorzupia Górna (<i>Ober Gorpe</i>), dziś Miodnica (<i>Mednitz</i>).....	122
Gryżyce (<i>Greisitz</i>)	126
Jelenin (<i>Hirschfeld</i>)	143
Łozy (<i>Loos</i>)	150
Miodnica (<i>Mednitz</i>)	163
Niemcza (<i>Nimbsch</i>)	172
Rudawica (<i>Eisenberg</i>)	186
Stara Kopernia (<i>Küpper</i>)	195
Stary Żagań (<i>Altkirch</i>)	201
Trzebów (<i>Trebow</i>)	205
Ważniejsza literatura	215

TO JEST FRAGMENT KSIĄŻKI
WYDANEJ NAKŁADEM

AGENCJI WYDAWNICZEJ

Z CAŁĄ NASZĄ OFERTĄ WYDAWNICZĄ MOŻNA
ZAPOZNAĆ SIĘ NA STRONIE:

agencjawydaawniczapdn.pl

..... OPOWIADAMY O HISTORII MIEJSC, RZECZY I LUDZI

..... DOKUMENTUJEMY, BY OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA

..... NASZE KSIĄŻKI DAJĄ WIEDZĘ I REFLEKSJĘ

agencjaPDN
wydaawnicza